

Verksamhetsberättelse för den ideella föreningen ELMA för år 2004.

Föreningen

Den ideella föreningen ELMA – föreningen för ett rationellt utnyttjande av erfarenheter och lärdomar från miljöarbetet i Sverige – bildades av några personer med lång yrkesverksamhet inom områdena miljö och hållbar utveckling. Bakgrunden till detta initiativ var att det visat sig att erfarenheter och lärdomar ofta har svårt att nå ut i samhället och få genomslag i arbetet med frågor om miljö och en hållbar utveckling. De insatser som gjorts för att förbättra erfarenhetsåtervinningen hade inte heller visat sig vara tillräckliga. Situationen kompliceras också av att betydande delar av kunskaperna och erfarenheterna inte är dokumenterade utan finns i ”huvudet” hos enskilda personer. Här finns såväl inom miljöområdet som inom andra samhällsområden en stor och dåligt utnyttjad resurs i form av det som man brukar kalla ”tyst kunskap”.

Stadgar för föreningen antogs vid konstituerande föreningsstämma den 6 maj 2002. Föreningen är enligt 3 §, 1 st ”en politiskt obunden ideell förening och har till ändamål att främja ett rationellt utnyttjande av erfarenheter och lärdomar från miljöarbetet i Sverige vid planering och genomförande av åtgärder för att säkerställa en god miljö och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling samt att stimulera till ett offentligt samtal om dessa frågor”. Föreningen skall enligt 3 §, 2 st ”bedriva näringsverksamhet inom miljöområdet och angränsande samhällsområden genom att fortlöpande och affärsmässigt anordna seminarier, kurser och andra former av informations- och utbildningsverksamhet samt genomföra och medverka i utredningar inom föreningens verksamhetsområde med inriktning på erfarenhetsåterföring och lärande”.

Föreningen är registrerad av Patent- och Registreringsverket som en ”ideell förening som bedriver näring” med firma ”Ideella föreningen ELMA-föreningen”, se registreringsbevis 2002-07-15. Föreningens säte är Värmlands län, Karlstads kommun. Skattemyndigheten i Karlstad tilldelade ELMA-föreningen genom beslut den 30 maj 2002 organisationsnummer 874001-8588 som ideell förening.

Administrativa uppgifter

Styrelse:

- Bo Thunberg, ordförande
- Lennart Lindgren, vice ordförande fr.o.m. föreningsstämman 2004-06-21
- Nils Ahlgren, sekreterare och vice ordförande, t.o.m. föreningsstämman 2004-06-21
- Göran Svensson, kassaförvaltare

Revisorer:

- Ola Jörnstedt
- Sven Bertil Ryman, aukt. revisor

Valberedning:

- Jan Erling Larsson, ordförande
- Richard Almgren
- Ulla Swarén

Föreningen höll ordinarie föreningsstämma den 21 juni 2004. Vid stämman behandlades ärenden enligt stadgarna 10 §.

Styrelsen har under året haft 11 protokollförda sammanträden: per telefon den 19 mars, 4 maj, 18 maj, 2 juni, 27 juli, 4 augusti, 22 september, 30 september, 27 oktober och 2 december samt ett möte i Stockholm den 14 december. Styrelsens ledamöter har vidare haft löpande kontakt under året i olika frågor samt medverkat vid planering av projekt och annan verksamhet.

Ett medlemsmöte ägde rum den 24 augusti i Stockholm. Vid mötet behandlades frågor om inriktning, uppläggning och finansiering av verksamheten och en plan för arbetet under den närmaste tiden upprättades.

ELMA arrangerade den 20 april ett idéseminarium kring temat "Vision och Verklighet – om konsten att formulera och uppnå miljömål". I seminariet deltog ett tjugotal personer, varav hälften utgjordes av särskilt inbjudna och den andra hälften av föreningens medlemmar.

Medlemmarna

Föreningen hade 12 medlemmar vid ingången av år 2004. Under året har ytterligare 9 personer valts in som medlemmar. Dessa inval har skett i linje med ELMAs strävan att i föreningen samla medlemmar som med sin kompetens och erfarenhet tillsammans kan täcka ett brett spektrum av frågor inom områdena miljö och hållbar utveckling. Det handlar om att få en så allsidig sammansättning som möjligt, där medlemmarna kompletterar varandra när det gäller utbildning, kompetens, yrkeserfarenheter etc.

Bland de 21 medlemmarna finns nu en rad olika yrken och kompetenser representerade – naturvetare, tekniker, ekonomer, samhällsvetare m.fl. Medlemmarna har arbetat och arbetar inom många olika områden av miljövärden som naturvård, tekniskt miljöskydd, kemikaliekontroll, energiförsörjning, planering, administration. Det är också en stor fördel att det inom medlemskadern finns erfarenhet från olika verksamheter inom såväl den offentliga som privata sektorn – från departement, myndigheter, företag, kommuner, organisationer och som egenföretagare.

En annan ambition från ELMAs sida har varit att få en allsidig geografisk representation bland medlemmarna enligt devisen ”hela Sverige skall leva”. Det kan då noteras att vid årsskiftet 2004/2005 kom 11 av medlemmarna från Stockholmsregionen och 10 från landet i övrigt.

Inriktning och organisation av verksamheten

Utvecklingen och uppbyggnaden av ELMAs verksamhet har fortsatt under året i enlighet med vad som anges i stadgarnas 3 § Ändamål och 4 § Verksamhet. Arbetet har i huvudsak bedrivits inom ramen för ett antal projekt.

Under våren 2004 inriktades insatserna på planering och genomförande av seminariet ”Vision och verklighet – om konsten att formulera och uppnå miljömål”. Seminariet kunde genomföras tack vare bidrag från Helge Ax:son Johnsons stiftelse. Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna från detta seminarium beslöt ELMA att gå vidare med ett större projekt kring temat ”Hur når vi miljö kvalitetsmålen? Kartläggning och analys av förutsättningarna för ett framgångsrikt miljöarbete.” En ansökan gjordes hos Formas om bidrag till anordnande av ett antal seminarier samt dokumentation av dessa. Rådet avlog dock ansökan.

Vid medlemsmötet i augusti gjordes en grundlig genomgång och analys av vilka frågor och områden som ELMA med sin kompetens och erfarenhet borde satsa på. Ett stort antal projektidéer togs upp till diskussion och ett tiotal av dessa valdes ut för en närmare granskning och bedömning. Den genomgång som gjordes av styrelsen i samråd med medlemmarna resulterade i beslut att ELMA skulle satsa på utveckling av följande projekt.

- Utveckling och uppbyggnad av en mentorverksamhet.
- Avfallshantering ur ett medborgar- och konsumentperspektiv.
- En ny modell för naturvård i lokal samverkan.
- Miljöpolitiska mål och visioner möter verkligheten.
- Utvärdering av styrning/styrmedel från ”mottagarsynpunkt”.
- Kunskapsförmedling inom miljöområdet till småföretag.

För utvecklingen och genomförande av dessa projekt bildades under hösten särskilda arbetsgrupper inom ELMA. Dessutom organiserades arbetsgrupper för finansiering och kommunikation/marknadsföring.

En presentation av seminariet den 20 april och korta lägesrapporter från arbetet med de sex projekten redovisas i de båda följande avsnitten.

Parallellt med arbetet med dessa projekt har det inom föreningen inletts diskussioner om att ELMA skulle kunna utvecklas till en tankesmedja för samtal och reflektion – ett forum där människor träffas för diskussioner och tankeutbyten. Seminariet den 20 april kan ses som ett exempel på en verksamhet som skulle kunna inrymmas i en tankesmedjeverksamhet. Diskussionen om formerna för en sådan tankesmedja kommer att fortsätta under 2005.

Verksamheten inom ELMA som en ideell förening bygger på frivilliga insatser från medlemmarnas sida. Allt arbete under året har också genomförts utan någon ersättning till medlemmarna för nedlagd tid, varken när det gäller de gemensamma funktionerna eller i arbetet med projekten. Medlemmarna har även svarat för direkta kostnader för resor och för andra omkostnader. De begränsade medel som disponerats – medlemsavgifter och bidraget från Johnsonstiftelsen – har använts för att täcka kostnader för utlägg i anslutning till framförallt anordnandet av seminariet.

Seminariet Vision och verklighet – om konsten att formulera och uppnå miljömål

Miljöpolitiken och miljöarbetet i Sverige har under senare tid ändrat karaktär, vilket bl.a. medfört ett ökat behov av målstyrning som komplement och ersättning till regelstyrning och hantering av enskilda frågor. Visioner och mål har därmed fått en allt större roll i den svenska miljöpolitiken i takt med att frågor om miljö och hållbar utveckling integrerats i mer eller mindre alla verksamheter i samhället. Stora insatser har gjorts på bred front och på alla nivåer i samhället för att formulera och lägga fast visioner och övergripande mål. En central del i denna omläggning av miljöpolitiken var Riksdagens beslut att fastställa 15 nationella miljökvalitetsmål och ett 70-tal delmål.

Miljömålsrådets utvärdering av dessa miljömål visar att det är stora skillnader mellan dessa mål när det gäller ”måluppfyllelsen”. Elva av målen bedöms kunna uppnås inom angiven tid, under förutsättning att ytterligare åtgärder vidtas. Fyra av målen kommer däremot att bli svåra att uppnå inom en generation. Det gäller Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Levande skogar. Rådet konstaterar att skillnaderna även i övrigt är stora när det gäller hur långt man har kommit i arbetet med att nå de olika målen.

Mot denna bakgrund ställde vi oss inom ELMA – liksom många andra – frågan varför dessa skillnader i ”måluppfyllelse” är så stora mellan de olika målen och vilka faktorer som varit avgörande. Därför arrangerade vi seminariet!

Syftet med seminariet var enligt programmet att

- översiktligt analysera och belysa den centrala roll som visioner/mål fått i svensk miljöpolitik och deras betydelse i arbetet för en bättre miljö och en hållbar utveckling;
- diskutera och söka klarlägga orsaker till att arbetet med förverkligandet av en del visioner/mål har varit framgångsrikt, medan arbetet med andra visioner/mål gått långsamt eller stannat av;
- dra upp riktlinjer för en fortsatt dialog kring dessa frågor i samarbete med andra intressenter.

Till seminariet inbjöds förutom medlemmarna i ELMA ett tiotal personer med lång yrkesverksamhet inom miljö och hållbar utveckling från olika sektorer i samhället. Deltagarna i seminariet kom därmed att täcka in såväl en rad olika kunskapsområden och discipliner som erfarenheter från både den offentliga och privata sektorn.

När detta skrivs är seminariet dokumenterat i en rapport med titeln ”Vision och Verklighet – om konsten att formulera och uppnå miljömål. Ett idéseminarium arrangerat av föreningen ELMA den 20 april 2004”.

Kort lägesrapport från arbetet med de sex projekten

Mentorverksamheten. Det finns nu ett väl genomarbetat och diskuterat program för genomförande av en första etapp, som är inriktad mot dels miljöinspektörer i mindre kommuner, dels miljöansvarig i små och medelstora företag. ELMA kommer inledningsvis att erbjuda ett tiotal mentorer med lång och bred erfarenhet av arbete med miljöfrågor. Den fortsatta utvecklingen och uppbyggnaden av mentorverksamheten kommer att ske i nära samarbete med föreningen Näringslivets miljöchefer, NMC. En arbetsgrupp med Ulla Swarén som ordförande svarar för utveckling och genomförande av detta projekt.

Avfallshantering ur ett medborgar- och konsumentperspektiv. Avfallsområdet har varit föremål för en omfattande forsknings-, undersöknings- och utredningsverksamhet, men det har då i regel skett utifrån ett ”ovanifrånperspektiv”. De konsekvensanalyser som genomförts har i huvudsak gällt frågor om storskaliga effekter på miljön och om kraven på en ekologiskt hållbar utveckling. Vi har inom ELMA ansett det angeläget att bilden kompletteras genom att avfallshanteringen granskas och belyses utifrån ett medborgar- och konsumentperspektiv. En arbetsgrupp med Ingrid Flory som ordförande arbetar med utveckling och genomförande av denna projektidé.

Föreningen för ett rationellt utnyttjande av erfarenheter och lärdomar av miljöarbetet i Sverige.

En ny modell för naturvård i lokal samverkan. Stora insatser har gjorts och görs inom den offentliga sektorn för att säkerställa att värdefull natur skyddas och vårdas. Den offentliga naturvården har dock inte – och kan heller inte väntas få – tillräckliga resurser för att ”ta hand om” alla värdefulla naturområden i Sverige. De frivilliga (icke-lagreglerade) redan stora naturvårdsinsatserna måste därför öka väsentligt för att de ambitiösa mål som uppställts skall kunna uppnås och för att människors krav och förväntningar skall kunna tillgodoses. En utveckling av organisationsformerna för samverkan både internt inom den frivilliga naturvården och med den offentliga naturvården kan här bidra till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser. En arbetsgrupp med Nils Ahlgren som ordförande har tagit fram en principskiss till program för organisation av vård och skötsel i lokal samverkan och går nu vidare med projektet.

Miljöpolitiska mål och visioner möter verkligheten. Denna projekttidé bygger på temat för seminariet Vision och Verklighet och på den tidigare nämnda ansökan till Formas om bidrag till ett projekt med titeln ”Hur når vi miljö kvalitetsmålen?” Syftet med projektet är att gå vidare med frågeställningen ”Varför är det lättare att nå vissa miljömål och svårare att nå andra?” Den föreslagna uppläggningsen med seminarier och dokumentation skulle dock kräva betydande personella och ekonomiska insatser från ELMAs sida, varför genomförandet av projektet tillsvidare har lagts på is. Ett alternativ som nu studeras närmare är samarbete med andra organisationer, samtidigt som förutsättningarna för olika former av finansiering undersöks.

Utvärdering av styrning/styrmedel från ”mottagarsynpunkt”. Traditionellt brukar frågan om hur styrning och styrmedel fungerar i miljöpolitiken analyseras och granskas utifrån den styrandes perspektiv med syfte att klargöra om de mål som uppställts har uppnåtts. Mer sällan studeras och analyseras vilka effekter och vilken påverkan som styrningen har haft och har på mottagarna – de ”styrda”. Denna senare fråga har blivit allt viktigare i ett läge där fokus i miljöpolitiken numera inriktas mer på miljöeffekterna av produkterna och deras användning än på effekterna av produktionen. Eftersom de styrda ofta drabbas av en rad olika styrmedel är det också viktigt för den samlade effekten att klargöra hur dessa styrmedel samverkar eller om de i vissa fall motverkar varandra. En förstudie genomförs nu av en arbetsgrupp med Ola Jörnstedt som ordförande.

Kunskapsförmedling inom miljöområdet till småföretag. Tid, pengar och kompetens är knappa resurser som småföretagen i första hand måste satsa på kärnverksamheten – att driva och utveckla en lönsam verksamhet för att överleva i en allt hårdare konkurrens. Information och kunskapsförmedling inom miljöområdet till småföretag måste för att vara effektiv och framgångsrik utformas med hänsyn till dessa förutsättningar och andra villkor som gäller för småföretagande. De informationssystem som byggts upp av myndigheter, universitet, högskolor, branschorgan och andra organisationer har dock i regel utformats ”uppifrån” utan att de särskilda förutsättningar som gäller på ”gräsrotsnivå” har beaktats i tillräcklig utsträckning. Diskussioner har förts under året när det gäller förutsättningarna för en satsning på ett projekt för utveckling av en modell för en förbättrad kunskapsförmedling inom miljöområdet till småföretag. Vi avvaktar nu resultaten av dessa diskussioner innan beslut om en eventuell fortsättning tas.

Ekonomi och finansiering

Intäkterna under budgetåret 2004 uppgick till 28 214 kr, varav 3 200 i medlemsavgifter och 25 000 kr i bidrag från Helge Ax:son Johnsons stiftelse. Kostnaderna uppgick till 23 737 kr, vilket innebär ett resultat på + 4 477 kr, se resultat- och balansräkning. Summa skulder och eget kapital var 5 568 kr. Någon näringsverksamhet har inte bedrivits under året.

För ELMA:s fortsatta verksamhet behövs i ett första steg en finansiering som gör det möjligt att täcka omkostnader dels för ”basverksamheten” med administration m.m., dels för genomförande av seminarier och andra projekt. En arbetsgrupp har inom ELMA har undersökt olika alternativ till finansiering av ELMA:s verksamhet. Efter genomgång av ett stort antal fonder, stiftelser m.m. återstår ett tiotal finansiärer som kommer att kontaktas och bearbetas. Parallellt härmed har man arbetat med finansieringsfrågorna inom styrelsen och i de sex projekten.

Bo Thunberg
ordförande

Lennart Lindgren
vice ordförande

Göran Svensson
kassaförvaltare

Nils Ahlgren
sekreterare